

ngskerk.
ijna geheel
t wij hier
ting door-

es niet veel

ms, 5 (vorig
lialen, 6800
1957) kind-
(v. j. 1596)
j. 3) evange-
93 (v. j. 78)
j. 64) kerk-
(v. j. 153)
nzegeningen,
5051) gods-
hadden.

ental.
leden Gere-

ver het
arie in

van Prof.
in de Amer-
erichten.
nieren, dat
ische Kerk

l in bijna alle
teeld en heeft
er. En sinds
odernistische
he belijdenis-
kerk onafge-
aden er zeer
mdat voor de
afgaat en de
in ontbreekt.

t voor de or-
den strijd be-
hten. Dat de
gd zouden la-
isme zouden
nen de krin-
directors geen
hte van den
het te zijn.

laat ik ze nu
over de zwak-
van het Semi-
rdman tegen-
beide man-
hunne dwaal-
levende bou-
zelfde kerk-
nde tegenzin,
ht te zuiveren
er der Schrift
aan, heeft er-
cht.

achen, die in
nists vooraan
in de gratie,
geen uitzive-

wie een
rziot, be-

n.
mpels scheurde
arcus 15:38.

horren, dan
an den stam
er in. Want
den boom
scheurd en
sterschap tot
e stormwind
dorre hout-
eurt het gor-
scheurt mid-
en dat heeft

verscheiden
wel eens kan
trekking was
spel van het
mel. Immers,
rd, maar in
eed wordt
mantel niet
vraag, wélk
de hand naar
in te trekken,
otsgewaad
ons een blik
ad. Heeft hij
t moest? En
uit Nazareth
n kreeg, dan
n denken, dat
n zouden dan
oden hadden,
oge heeren in
jafas' ziet al
ar zijn ambts-

ring willen weten. Dat schijnt de voornamste reden geweest te zijn, waarom Dr Machen, die door de Board of Directors voorgedragen werd als professor voor de apologetiek, toch door de General Assembly niet werd geaccepteerd.

Door diezelfde Assembly is er een commissie aangesteld om de toestanden en verhoudingen betreffende het Princeton Seminary te onderzoeken en met de leiders van het Seminary samen te werken tot vereffening van bestaande oneensigheden en op de volgende General Assembly te rapporteren. Reeds is die commissie met haren arbeid begonnen en vergaderde van den 22sten tot den 24sten November te Princeton achtereenvolgens met bijna tweehonderd alumni, de faculteit en trustees en de directors. En ook is er van den afloop van dat onderzoek, blijkbaar niet goedkeuring der commissie, reeds heel wat gepubliceerd in het weekblad *The Presbyterian*.

Volgens het getuigenis der commissie zijn al de leden van de faculteit gezond in het geloof. Zelfs was er niet zooveel als een bewering gehoord, dat er ook maar één lid niet getrouw zou zijn ten opzichte van de waarheden in de Confession of Faith beleden. Maar al was er geen oneensigheid over de leer, toch heeft het onderzoek bevestigd wat trouwens al lang bekend was, dat er in de faculteit wel een ietwat radikaal verschil van gedachte (a somewhat radical difference of opinion) bestaat aangaande de houding die men tegenover het Liberalism of Modernism binnen de Presbyterianische Kerk behoort aan te nemen. Allen, zoo wordt er verondersteld, erkennen het bestaan van zulk een Liberalism of Modernism, en dat het vijandig is en met verwoesting bedreigt het systeem van waarheden, geleerd in de Westminster Confessie. Maar terwijl de meerderheid der faculteit van oordeel is, dat valsche leer in de kerk met kracht moet worden bestreden (aggressively antagonized), is er een minderheid, voornamelijk Dr Stevenson en Dr Erdman, die meer een standpunt van lijdelijkheid voorstaan.

Tweeërlei tegenovergesteld en strijdig standpunt met betrekking tot wat ernstige leerstellige dwaling geacht wordt, bestaat er in Princeton zowel als in de kerk in 't algemeen. En de meerderheid van de faculteit en directors is van oordeel, dat geen vrede tusschen die twee standpunten mogelijk of gewenscht is, en dat dat de historische positie van Princeton is.

Ook vond de commissie, dat er wrijving tusschen de „Board of Directors” en de „Board of Trustees” bestaat ten opzichte hunner respectieve functies, die in de „Charter and Plan” van het Seminary niet duidelijk omschreven schijnen te zijn.

Zoo is er in Princeton dan toch wel verschil, ook al is men in de leer gelukkig van eenzelfde gevoelen. Een eendrachtig samenwerken zehnt er moeilijk te worden. Reeds werd de gedachte geopperd, dat het bedanken van Dr Stevenson wel goed zou zijn, anderen stelden het bedanken van Dr Machen voor, weer anderen waren voor het bedanken van Dr Stevenson en Prof. Machen beiden, terwijl één met een voorstel voor den dag kwam, dat heel de Board of Directors zijn ontslag zou indienen.

Het bedanken van Dr Machen alleen schijnt de Presbyterian al heel ongerijmd toe. Waarom, zoo zegt de schrijver terecht, Dr Machen alleen, waar Dr Hodge, Dr Vos en Dr Wilson, om niet meer te noemen, toch geheel aan zijne zijde staan. Zijn ontslag alleen, zonder meer, zou geen noemenswaardige verandering in de moeilijke positie aanbrengen.

Intusschen passeerde de Students' Association of Princeton Theological Seminary een resolutie van onbepaald vertrouwen in Dr Machen als een geleerde, als een teacher, als een gentleman en als een

gewaand en naar zijn voorzittershamer om ze hem af te nemen. Hij ducht de schen in zijn priesterkleed. En om het priesterkleed ongescheurd te houden, daagt hij Jezus voor het gericht en verwijst hem ten doode — in naam van zijn eigen ongescheurde toga. Hij scheurt quasi-bedroefd zijn onderkleeren, om voor de menschen te zeggen, dat God zijn ambtsgewaad niet scheuren zal, want hij, bezwaard om een blasphemie, hij is de allerrechtvaardigste man. En intusschen troost hij zich, dat de Keizer het ook niet doen zal, want hij is de alleronderdanigste dienaar van Zijn Keizerlijke Majesteit. God en Keizer zullen van zijn toga afbijven!

Maar toen heeft God wat groots gedaan. Hij liet Kajafas zijn toga, en liet hem de voorbereidselen maken voor het sinistere feest, waarop het ongescheurde priestergewaad den moordenaar toelen moet voor het volk. Maar God deed iets anders. Een priester het gewaad van het lijf scheuren, en bij Kajafas alleen de scheur van onder naar borenkleed door-trekken, dat was den Almachtige te gering. God scheurt met één beweging alle priesterkleeren af, en werpt de flarden over heel de aarde heen. Want Hij scheurt het tempelvoorhang. Dat wil zeggen: het privilege der priesterschare, die God daar achter het gordijn ontmoeten mag, wordt opgeheven; God maakt tusschen priester en leek gemeene zaak en ontrooft den president van het Sanhedrin met heel zijn personeel in één oogenblik. Want Hij zegt te allen dage: scheurt uw hart, en niet uw kleeren. Wie zijn kleeren een klein eindje scheurt, om met schijn van recht God te verhinderen het hart en het kleed te scheuren, dien scheurt God zelf het kleed en Hij breekt zijn trots. Want Kajafas' gescheurde kleed bewaart den schijn; maar Gods gescheurde gordijn preekt de waarheid. God scheurt zijn gordijn op tijd; het gescheurde gordijn komt niet vóór maar na Kajafas' gescheurde kleed. Dat gescheurde kleed bewijst, dat het dorre hout aan den boom wil blijven; maar het gescheurde gordijn werpt de dorre takken af, opdat nieuwe loten zouden worden geplant op Israëls stam. Dit gescheurde kleed

Christen en gaf Dr Francis L. Patton, voorheen president van de Princeton University en Princeton Seminary, een allernuistigst getuigenis aangaande Dr Machen.

Zoo staan de zaken tegenwoordig in Princeton naar het geloofwaardig bericht van de Presbyterian. Wat de toekomst baren zal, is moeilijk te voorzien. Hartelijk kunnen we ons verblijden in het getuigenis van de zuiverheid in de leer van al de professoren te Princeton. En toch mogen we het standpunt van verdraagzaamheid van een Dr Stevenson en Prof. Erdmans niet anders dan een gevaarlijk standpunt noemen. 't Is toch een standpunt, dat niet getuigt van vurige liefde voor de waarheid, die men belijdt. Helaas, maar al te velen in de Presbyterianische Kerk nemen dat standpunt in. En zulk een standpunt is niet te veronachtzamen, vooral niet in de leiders. Men mag voor die tolerantie zooveel schrijven als men wil op de rekening van temperament en karakter en wat dies meer zij, 't is ten slotte toch een gebrek, een zondig gebrek, in getrouwheid voor de waarheid. 't Gaat in de Presbyterianische Kerk tegenwoordig toch waarlijk niet om kleinigheden van hijkomstigen aard, maar om het gezag en de waarheid van Gods Woord. Daarover mag en kan men geen verdrag van tolerantie met de Modernen aangaan, of men wordt medeplichtig aan de onderminning van de Waarheid en de verwoesting der kerk.

Dit weinige aangaande de toestanden in Princeton meenden we onzen lezers niet te mogen onthouden. Niet als iemand, die zich onnodig met eens anders doen bemoeit, hebben we bovenstaande geschreven. Princeton's Seminary bestaat ons zeer na. De invloed van die school beteekent zoo veel, ook voor onze kerk. Gewoonlijk toch gaan er elk jaar van onze eigen kerk naar die inrichting, om er hunne theologische opleiding te voltooien. Ook afgedacht van wat Princeton's Seminary voor eigen kerk en voor de theologie in ons land in 't algemeen meent, heeft het derhalve in bijzonderen zin wel groote beteekenis voor ons, wat er omgaat en wat er in de toekomst van wordt.

Temeer hebben we deze inlichting willen geven, omdat er hier en daar reeds het gerucht de ronde doet, dat het in Princeton „al lang niet meer pluist”. Alsof er eene verkeerde leer verspreid wordt. Alsof er de ketterij voel aan vasten wal gekregen had in het onderwijs.

En dat zou natuurlijk een vlek werpen, ook op onze toekomstige leeraars, die er nu gedeeltelijk hunne opleiding genieten. Ook mede om dat te voorkomen, hebben we geschreven.

Neen, pluist noemen we waarlijk niet het standpunt van Dr Stevenson en Prof. Erdman, als men mag gelooven wat de Presbyterian daarvan meldt. Maar dat „niet pluist” ook zoo maar te willen toepassen op het onderwijs te Princeton, zou te ver gaan en aan de eerlijkheid tekort doen, als het getuigenis van de commissie van onderzoek naar waarheid is.

HEPP.

PERS-SCHOUW.

Over symboliek van kerkgebouwen.
In „De Herant” bespreekt Prof. Kuyper de symboliek, gelijk ze in de tegenwoordige architectuur van kerken hier en daar schuchter om den hoek gaat zien. Eerst kwam het geval-Haarlem ter sprake, thans spreekt de hoogleeraar over een der Zwolsche geref. kerkgebouwen. We lezen:

is de ondergang van het vleeschelijk, doch het gescheurde gordijn de opgang van het geestelijk Israël.

III.

De gang der dooden.

Zij dan beiden Jezus van Kajafas naar het rechthuis. Johannes 18:28.

Kajafas heeft zijn paleis en Pilatus zijn rechthuis, het z.g. praetorium. En tusschen die beide ligt een diepe weg van verandering, de weg des doods. Toen men Jezus dien weg langs leidde, toen heeft men gedacht, dat Hij nu den weg des doods ging. Maar het was de weg der dooden; want die stierven en ten doode waren gedoemd, dat was niet Jezus de Nazarener, maar dat waren zij, die Hem leidden van Kajafas naar het rechthuis. Zij gaan hun doodengang.

Wat was er op dien weg, dat niet het doodsmerk droeg? Beginnen wij bij het uitgangspunt: het paleis van Kajafas is er. O, indien Israël nog in deze ure bekend had, wat zijn ware wezen was, het zou verstaan hebben, dat God zelf Kajafas had geplaatst aan de spits der volkeren op den hoogen berg van recht en waarheid. Want Israël was van oude tijden aan geweest het volk der bijzondere openbaring. Aan dat volk waren Gods woorden toebetrouwd. De geestelijke overheid heeft God in Israël geplant en Hijzelf heeft haar de stoelen des gericht gesticht. Kajafas bekleedt de plaats der eere onder haar vertegenwoordigers; en zoolang God het gordijn van den tempel niet heeft vancen gereten, zoolang heeft hij den naam en de eere en vooral de roeping van den drager van het geestelijk gezag; hij moet de waarheid preken, en het goddelijk recht uitroepen over den berg van Gods heiligheid, en dan zóo luid, dat zijn stem heenklinkt, over het praetorium heen, en over Rome heen, tot aan de einden der wereld. Maar Kajafas heeft zooveel vonnis gestreken — over zijn lastgever, hij heeft het recht verkocht, hij heeft de zelfverheerlijking bekrachtigd ter plaatse van het gericht en van den Godsdienst. Het zijn dus dooden, die nu probeeren zullen, van Ka-

In Op den Uitspraak, Tijdschrift voor het Christelijk Gezin, heeft de architect Jan. Ph. Wormser een artikel geschreven onder den titel: Onze Kerkgebouwen, waarin hij waarschuwt tegen de gevaren, die de invoering van symboliek in onze kerkgebouwen meebrengt. Volkomen terecht merkt hij op, dat deze symboliek behoort tot de geestesrichting van onzen tijd en zich vooral op religieus gebied wil doen gelden.

Nu is de heer Wormser niet tegen elke symboliek in de kerk, mits het een „sober en zinrijke symboliek” blijft, zooals hij met beroep op Dr A. Kuyper het uitdrukt. Op twee punten nu meent hij, dat er gevaar voor afwijking van de Gereformeerde lijn bestaat. Vooreerst in een symboliek, die ons terug zou voeren naar Rome, doordat de architecten onze kerkgebouwen zouden gaan versieren met beelden van menschen, zooals dit nog onlangs geschiedde bij den bouw der nieuwe Gereformeerde Kerk te Haarlem. Met de critiek op deze beeldenversiering door De Lindeboom en ons zelf in de „Herant” gevoeld, is hij het van harte eens en hij wijst er op, hoe ook in Amerika door de „Wachter” dezelfde bezwaren tegen deze beelden aan en in de kerk zijn ingebracht. Maar evenzeer komt hij in de tweede plaats op tegen een „symboliek van eigen vinding”, zooals hij, is aangewend door den architect van de nieuwe Gereformeerde Kerk te Zwolle in 1924 gebouwd, toen hij op den achterwand, achter den kansel, een monumentale muurschildering liet aanbrengen, die door symbolen (een opgaande zon) architectonische constructie (de stralen van die zon worden in een hoog gevangen) en levendigen kleurenrijkdom moet symboliseeren „het openbare karakter van het Woord”. Het opgaan van de zon stelt dan voor hoe het Woord licht en klaarheid geeft; het vangen van de stralen in den boog, dat deze openbaring nog tot de tijdelijke bedeeing behoort, en het feit, dat deze boog geen rondboog, maar een spitsboog is, duikt aan dat eens het volle licht voor Gods volk zal doorbreken. Met den heer Wormser ben ik het eens, dat zulk een symboliek voor de menschen weinig begrijpelijk is, terwijl bovendien zulk een kleuren-symphonie achter den predikant alléén de aandacht zou kunnen afleiden van wat toch de hoofdzak moet zijn: de verkondiging van het Woord Gods. Hetzelfde bezwaar, dat ook kan worden ingebracht tegen de wijze, waarop onze nieuwe architecten de kerken in beschouwen, niet met bijbelsche tafereelen, zooals onze vaders deden, maar met „symbolische kleuren”, waarin dan allerlei mystieke gedachten worden uitgedrukt, maar die niemand er uit aflezen kan, wanneer hij niet door een deskundige wordt ingeleid.

Het artikel besluit met deze woorden:

De symbolen, die Christus in den eeredienst heeft ingesteld, zijn weinige en zijn zoo duidelijk, dat ieder ze verstaan kan, terwijl bovendien het daarbij komende woord ze verklaart. Doop en Avondmaal spreken, wat hun beteekenis betreft, tot ieder, die ze ziet of ze gebruikt. Maar een symboliek door lijnen, kleuren, figuren, die alleen een ingewijde verstaan kan, voert ons terug tot Israël's schaduwwachtigen eeredienst met zijn omsluitende heidsgedachten door symbolische gestalten. En het is juist de heerlijkheid der Nieuw-Testamentische bedeeing, dat we niet door symbolen en ceremoniën, maar door het klare en duidelijke Woord Gods in zijn bedehuis onderwezen worden.

De paradox.

Zonder Cornelis Veth als leidman in filosofische en theologische kwesties te willen propageeren,

jafas' paleis uit, hun gewaanden doode, den Nazarener te begraven. Slechts moeten zij het praetorium van Pilatus langs, om consent te krijgen. Ja, het praetorium, — dat is het eindpunt van den weg. Ook daar grijnst de dood hun tegen. Want dat Kajafas wel recht spreken kan, maar dat het wereldlijk gezag van Pilatus alles nog eens over doen moet, dat bewijst, dat Kajafas dood is. En God laat hem in den dood, nu hij zijn Koning wil vermoorden. Het priesterschap toont zijn machteloosheid bij iederen voetstap op dezen duisteren weg. En het praetorium? Och, de dood glauwt achter zijn toppen en tinnen. Het gebouw was mooi genoeg; maar eerst had Herodes er gewoond, en Herodes is de Edomiet, de zoon van Ezau. Reeds zóo gezien, is het een burcht des doods; want het paleis van Herodes bewijst, dat Ezau Jakob geknecht heeft, dat de eerstegeborte van Jakob niet meer zich herkennen laat. Maar het verval ging dieper. Want de Romeinen hebben beslag gelegd niet alleen op de eigendommen van Israël, maar ook op het huis van den Edomiet onder Israël; wat het koningschap heeft overgehouden is niets anders dan een armelijke karikatuur; een bedelaarsgeschenk van het heidensch Rome.

Dus staat aan den ingang van dezen weg een bedorven priesterhuis; en aan het eind een ontliesterd koningspaleis. Daartusschen gaat de op-tocht der gansch ontblooten; want als er geen profetie is, wordt het volk ontbloot. En op dien doodenweg sleurt Israël zijn waren Koning, zijn wezenlyken Profeet, zijn zuiveren Priester mee en brengt hem van het eene doodenhuis naar het andere, opdat het volk leve! Want alleen de dooden kunnen een doode denken te begraven en over hun dag tevreden zijn als die het leven groetten en grepen.

K. S.

Rectificatie. In het voorgaand nummer bladz. 132, kolom 2, regel 9 van onderen staat: Neen, een, lees: Neen, neen.

geef ik hier een uitspraak weer van hem (in de „Groene Amsterdammer“):

De paradox doet duizelen; en duizelen is het vallen nabij.

De paradox, die ons niet overrompelt, heeft iets genants.

„Welingelicht“.

„De Vianensche Courant“ onder de rubriek „Officiële Mededeelingen van de Ned. Herv. Gem. te Vianen“ geeft deze publicatie:

De J. F. Wächter stelt zich voor te beginnen Maandagavond 17 Januari alle zijne catechisaties te hervatten.

Op nader vast te stellen datum hoopt hij onder leiding van een „welingelicht“ iemand in zijne pastorie een conferentie te houden over de „Geelkerken-zak“. Zoo men hieraan wenscht deel te nemen, wende men zich met het verzoek hiertoe schriftelijk tot hem. Met het oog op de geringe ruimte in de pastorie kunnen slechts enkele personen worden toegelaten.

Nu is er zóóveel lectuur, en zóóveel officieel nieuws, zoowel van den kant der vrienden van Dr. Geelkerken als van de generale synode. En toch kan men hier niet klaar komen zonder den „welingelichte“. Het is vermoedelijk kerkgeschiedenis van „den overkant“, om met Ina Boudier-Bakker te spreken, wij vreezen zeer.

Kwestie Brussaard.

Nog volgen enkele persstemmen.

Eerst Marnix in de „Gron. Kerkbode“:

Het voorstel van Dr. Brussaard is uiterst gevaarlijk en, afgezien van alles heeft Dr. Scheurer, die tot in zijn zware ziekte nog steeds bezig is met deze dingen, gelijk, als hij zegt: het bevat mij niet, dat Dr. Brussaard nog steeds het kerkelijk geschil een misverstand acht en meent, dat het niet ging om een centrale waarheid.

Dr. P. v. Dijk besluit zijn kroniek in het „Geref. Theol. Tijdschrift“ aldus:

Wij kunnen onze Kroniek niet sluiten zonder nog even aan Dr. Brussaard te herinneren, die tot bij-schap van de Geref. Kerken in den lande, ten volle de dogmatische beslissing der Synode aanvaardt heeft.

Of zijn voorstel tot herstel van de eenheid resultaat zal hebben?

Er is niemand aan welke zijde ook, die oordeelt, dat die eenheid er anders zou kunnen komen, dan door aanvaarding zonder voorbehoud.

Daarlegen spreken de Bezwaarden en hun Bond en hun Classis met woord en daad: Het zal niet; wij kunnen niet!

In het „Algemeen Weekblad v. Christendom en Cultuur“ heeft Favonius het over een gerucht, dat door „De Telegraaf“ voor het eerst verspreid schijnt te zijn, en waarin het loopt over een bezoek, dat aan Dr. Brussaard zou gebracht zijn:

Dat de aangelegenheden in de Gereformeerde kerken politieke zorgen brengen bij de leiders der antirevolutionaire partij wordt zoo langzamerhand van de daken geprojekt; dat die zorgen toenemen, nu en Dr. Kersten en Dr. Lingbeek in „Utrochel“ gemaakt water der partij vissen, is een evident, dat ze een hoogtepunt dreigen te bereiken nu verduid, dat ook Prof. H. Vischer zich gereed maakt, om met zijn smaadje de vloot te verlaten, niemand zal het ontkennen; maar dat men deze zorgen tracht te verminderen door de handhaving van de kerkelijke tucht te beïnvloeden en Dr. Brussaard en Prof. H. H. Kuyper „raadgeving“ ontvangen uit de hoogste kringen der antirevolutionaire politiek, dat wijst toch wel op het heel bedenkelijke, dat in de toepassing van deze tucht kan gelegen zijn; gelegen is, zoo ze iets anders beoogt, dan een geestelijk effect.

Want kerkelijke tucht, die beïnvloed wordt door partijpolitieke overwegingen, is ontaarde tucht, die het tegendeel uitwerkt van wat ze bedoelt, die en het kerkelijke en het politieke leven infecteert met onwaarheid en die in zijn uitkomst niet anders dan noodlottig wezen kan.

Hetzelfde bericht van „De Telegraaf“ heeft ook al in de pers van Dr. Geelkerken een plaats gevonden, met commentaar. Ja, we zijn in Nederland erg gauw klaar met onze conclusies. Natuurlijk doen politieke leiders alléén politieke dingen; menselijke, kerkelijke, christelijke daden kunnen ze niet meer verrichten... En een raadgeving is natuurlijk een raadgeving-met-aanhalingsteekens; en de toepassing van de tucht wordt natuurlijk beïnvloed door die raadgevingen, en b.v. niet door waarheid en eerlijkheid. En het spreekt natuurlijk allemaal „self“... en het moet natuurlijk dadelijk aan de groote klok vanwege het christendom en de cultuur.

L. Penning ?.

Over het sterven van den onder ons volk overbekenden heer L. Penning, laatstelijk als „Oubaas Penning“ vaak aangediend, schrijven verscheidene bladen. We geven uit wat we legenkomen, iets. Dr. Datema schrijft in de „Drieb. (tevens Baarnsche, Soester) Kb.“:

Toen hij als jongen op de Merwedijken of in den Dussenschen Polder liep achter den wagen, en uit de vorte de torens van Woudrichem of van Gorinchem of van Almkerk ontwaarde, dan was hij met zijn geest niet bij zijn wagen of bij zijn bedrijf en handel en negotie, maar dan dacht hij, en moest hij denken aan die wereld, aan die groote en wijde wereld, en aan die eenwoud der wereld, in welke zóóveel is gebeurd.

Dan dacht Penning, en dan moest Penning denken aan Loerestein en aan Herman de Ruiter, den ossenkoopman uit 't Hertogenbosch en aan den Elisabeth-vloed, en aan de Afscheiding onder Gezelle Meerberg van Almkerk en aan Hendrik Peter Scholte uit Gendern en Doeveren; en dan ontwaakte in den knaap, in den jongeling de schrijver.

In „De Bazuin“ en het „N.-H. Kbl.“ schrijft Dr. C. Lindeboom:

Dr. P. Biesterfeld, de latere hoogleraar, die van 1885 tot 1890 predikant in Gorinchem was, „ontdekte“ in hem de gave, die weltra tot zoo rijke ontplooiing zou komen. Biesterfeld gaf den stoot tot oprichting van het antirevolutionaire weekblad „De Drie Provinciën“, en Penning werd aangezoekt om een feuilleton, spoedig ook om het politiek weekoverzicht te schrijven. „Het belez van Gorcum“ — zoo heette het eerste feuilleton (1889), dat sinds als boek meer-malen werd herdrukt. En het politiek overzicht heeft Penning gegeven gedurende heel zijn verder leven, na de Gorcumse jaren in het door hem opgericht „Christelijk Volksblad“ dat later uitgebreid en in „Het Schouwvenster“ omgezet werd, het allerlaatst een paar dagen voor zijn dood, toen hij het op zijn ziekbed aan zijn dochter dicteerde.

En ook:

Terrecht verwonderde zich het „Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur“, dat Penning op zijn 70sten jaardag (1924) alleen reeds ter wille daarvan niet werd gedecoreerd, en het vroeg waarom wel Kloos en Van Deyssel en Couperus voor een onderscheiding in aanmerking kwamen, „maar niet een man als de 70-jarige Penning, die een half honderd boeken op zijn naam heeft, welke hem niet mis-schelen literairen roem hebben gebracht, maar waardoor hij waarschijnlijk méér voor den Nederlandschen stam en voor den hand van Nederland met Zuid-Afrika heeft gedaan dan de officiële dragers van den roem der Nederlandsche letterkunde, en van wier werk het grootste deel van ons volk onkundig is gebleven“.

Later:

Onze Regeering moge hem niet voor een welverdiende decoratie hebben voorgedragen, de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde nam hem reeds in 1907 onder haar leden op, daarmee erkennende wat door hem op literair gebied was gepresteerd.

„De Geref. Kb. v. Maassluis e.a.“ herinnert:

Hoe zeer zijn werk gelezen werd, kan als voorbeeld dienen dat van 't eerste deel van „De Oorlog van Zuid-Afrika“ niet minder dan veertig duizend exemplaren werden verkocht.

Evenals Dr. J. G. Kuyper zoo getuigt ook Dr. Lindeboom van de trouwe liefde van den overledene voor kerkelijke arbeid „Zooals die b.v. bleek in met beide predikanten te Arnhem en Apeldoorn afgelegd huisbezoek.“

Het Weekbl. „Timothens“ heeft aan Penning een nummer gewijd. De heer J. N. Voorhoeve schrijft:

Als hij in een hotel of aan een station moest wachten, werden de gedachten opgeschreven.

In zijn vrije uren vloegen de vingers over de papieren vellen, en de gestalten werden gevormd, die straks zouden spreken tot geweten en hart van jong en oud.

En toen de jaren toenamen, nam de zaai-arbeid niet af. Integendeel, gehele dagen konden nu gewijd aan het uitstrooien van gedachten.

De heer J. v. O. te Schoonhoven zegt weer in „Timothens“:

Ik herinner me, hoe hij in Utrecht eens sprak over de Fransche revolutie. Na afloop waren we nog even bij elkaar en kwam het gesprek over de bloedstroom, die hij in zijn lezing van de guillotine had laten vloeien, zoo aanschouwelijk als hij het had voorgesteld. „Waar haalt u dat toch zoo vandaan, meneer Penning?“ vroeg een belangstellend toehoorder, en het antwoord was: „Ja, jongen, dat gaat zoo vanzelf, hé.“ Een eenvoudig antwoord, zooals ook de spreker zelf eenvoudig was.

Over Pennings boeken, voorzover ze over den Boerenoorlog handelen, zegt in hetzelfde orgaan dhr. H. J. Emous:

Die vreeselijke oorlog deed zijn volle begaafdheid aan het licht treden. Hij beschreef dien met een zeldzame nauwkeurigheid en beziddende aanschouwelijkheid, als ware hij er ooggetuige van geweest. Het verbaasde ons telkens, hoe hij toch zoo rijke bouwstof en zulk een schat van illustraties, volstrekt niet phantasie-schetsen maar beschrijvingen, wist te bemachtigen, waarmee hij de feiten haast op den voet volgde. Het is ons nog een raadsel, Als hij een volledig toegerust oorlogscorrespondent geweest ware, had hij zich nauwelijks beter van de aanvaarde taak kunnen kwijten.

Mediamieke kunstwerken.

„De Groene Amsterdammer“ geeft een art. van Prof. Dr. W. Martin over „mediamieke kunstwerken“. De bedoeling zal den lezer, die het woord „mediamiek“ niet kennen mocht, gauw duidelijk zijn:

In den laatste tijd hoort men weer meer van schilderijen en beeldhouwwerken, door een medium gemaakt in den frant van den een of anderen overleden kunstenaar.

Dezen die er in gemoede van overtuigd zijn, dat een kunstenaar na zijn dood alsnog kan blijven voortgaan met schilderen of beeldhouwen, meenen, dat zulk een doode dit kan doen door zich te bedienen van de hulp van een levende (een medium), die dan voor dien doode penseelt of boortseert.

De aldus ontstane producten noemt men dan door den levende „mediamiek ontvangen“ kunstwerken.

Men zou met deze voorstelling van den gang van zaken, hoe raaislachtig die ook moge zijn, vree kunnen hebben, ware het niet, dat zich het zonderling geval voordoet, dat de aldus „ontvangen“ producten in kwaliteit beneden het peil staan van wat de overledene tijdens zijn aardsch bestaan tot stand bracht. Nu kan men zeggen: „ja, maar hij is al zoo lang dood; als hij nog leefde zou hij nu al bij de hundert wezen en als hij dus zelf het penseel hanteerde zou hij misschien zelfs heel slecht schilderen“. Goed!, maar waarom stelt men dan zulk werk, minder goed dan hetgeen tijdens het leven van den betrokken kunstenaar en door diens eigen hand gewrocht ontsand, ten toon? Daar is b.v. onlangs mediamiek werk „door“ Fantin Latour en „van“ Th. de Bock tentoongesteld, en zelfs een schilderij met een landschap „door“ Fantin Latour en een lucht „van“ Jacob Maris. Dit werk staat achter bij een echt werk van deze meesters en nu is het mij in elk opzicht een raadsel, wat ter wereld men toch bereiken wil met het bekendmaken van zulk „verschijnsel“.

Hoe wil men door dit middelmatig werk de kunststanders overtuigen en wat denkt men te bereiken ter verheerlijking van de betrokken overleden artsen of ter vergrooting van het kunstgenot der levenden? Of is het ter verheerlijking van het schilderend medium? Maar deze heeft toch immers geen zeggen over den gang van zijn penseel? Die is slechts bemiddelaar volgens hen, die aan dit wordingsproces gelooven. Kortom, het is mij een raadsel, waarom zulke zaken worden tentoongesteld.

Ons ook, zeggen velen in hun eenvoudigheid. Het verschijnsel is niet uleemaal nieuw. Zoo komt in hetzelfde blad Mr. H. G. Kostor herinneren:

Kort na den dood van Eduard Douwes Dekker heeft zekere domine Huel mediamiek proza gepubliceerd onder den naam van Multatuli, en Betsy Perk heeft indertijd mediamieke post mortem-verzen onder den naam van haar broeder Jacques Perk het licht doen zien.

Tegelijk neemt het blad, niet zonder gultigheid, een „reproductie“ op van „een nieuw schilderij van Rembrandt“, anno 1927 geteekend, met dit onderschrift:

Onzen mediamieke medewerker Bernard van Nijmen is de eer te heur gevallen om door onze grootsten Nederlandschen schilder, Rembrandt van Rijn, tot werktuig te worden verkozen voor het vervaardigen van het hierboven gereproduceerde schilderij: „De Bestuurderen“.

Aan de echtheid van dit, gedurende de afgelopen week bij Buffa en zoon geëxposeerde meesterwerk valt niet te twifelen: toets, structuur en signatuur zijn ongetwijfeld van Rembrandt. De compositie geeft een reminiscentie aan „De Staalmeesters“ van den zelfden meester. Een „certificaat van echtheid“ zal zeer zeker zonder eenig voorbehoud van een deskundige kunnen worden verkregen, waarna het kunstwerk spoedig naar Amerika zal gaan, indien geen kunstzinnig Nederlander wordt gevonden, die dit product van nationale schilderkunst aankoopt en het, voor plaatsing in het Rijksmuseum of in het Amsterdamse Raadhuis, ten geschenke geeft.

De uitgeboorde personen stellen voor van links naar rechts: Wilant, De Vlagt, E. Polak, De Miranda, Jan ter Haar Jr en Von Frjtag Drabbe. Het ontheken van de beeltenis van den heer Vos, die o.i. hier hoorde, vindt waarschijnlijk zijn oorzak in een geestelijke tegenwerking van den genoemde. Bij informatie is ons namelijk gebleken, dat de heer Vos niet gelooft in het overbrengen van kunstwerken langs mediamieke weg. Het resultaat, dat Rembrandt hier bereikte is anders wel geschikt om den heer Vos van het tegendeel te overtuigen.

Die „bestuurderen“ zijn dan Burgemeester en Wethouders van Amsterdam, en die geschilderd door Rembrandt, 1927.

Maar zonder grapjes: de wereld gaat er niet op voort.

Vrees voor het nieuwe.

Prof. Grosheide schrijft in het „N.-H. Kbl.“:

Daarom juist zal de kerkelijke strijd onzer dagen naar we vreezen aan de eene zijde oorzaak zijn van achteruitgang van de normale ontwikkeling van het kerkelijk leven. Het vertrouwen is geschokt. Wat nieuw is, wordt licht van te voren veroordeeld. En de valsehe behoudzucht, ons Nederlandsche volk van nature eigen, die op kerkelijk gebied is aangewakkerd door de anderdaad juiste opmerking, dat in den loop der jaren veel van het nieuwe niet goed bleek, zal zich laten gelden om alles maar te laten als het is.

Toch mag het zoo niet zijn. Vrees voor het nieuwe mag ons niet tot drijfveer zijn. En als straks de voorstellen komen, die op de Synode van Groningen moeten dienen, mogen we ze niet bezien uit het oogpunt, brengen ze soms verandering, maar hebben we ze te toetsen aan Schrift, belijden en kerkenorde.

Toch ziet de hoogleeraar óók een lichtpunt:

En wel dit, dat we van al die vragen, die aan den omtrek liggen, naar het centrum zijn gebracht. Plotseling en onverwacht. Zeker, ook de uitbreiding der belijdenis stond op het programma. En het stuk van de Heilige Schrift is daarbij. Maar toch mis-schien nog niet als levende noodzakelijkheid. Nu hebben we het gezien en gevoeld. En we hebben ons met het Schriftvraagstuk moeten bezig houden. Vergis ik me niet al te zeer, dan zijn we ook wel iets voortuitgekomen. Alleen, laat dan ook hier geen vrees voor het nieuwe ons afhouden, van wat noodzakelijk is.

We hebben kostelijke belijdenisschriften, maar we hebben meer nodig. Er moet worden gearbeid in de oude lijn. Allereerst op het stuk van de Schrift en dat van de Kerk.

In denzelfden zin heeft ook „De Reformatie” reeds zich uitgesproken.

Een stem uit 1881.

In de „Geldersche Kerkbode” heeft dhr J. C. Faber een artikel van Dr A. Kuyper uit „De Standaard” van 4 Nov. 1881 opgenomen. Toen was op een chr. onderwijsvergadering omtrent het paradijsverhaal de vraag gesteld, of men het als geschiedenis, dan wel als „heilige mythe” (het op die „heiligheid” van de „mythe” moest opnemen, althans de mogelijkheid van dit laatste erkennen. Toen schreef Dr Kuyper:

„Het bleek... dat er onderwijzers van „scholen met den Bijbel” waren, die niet meer geloofden, dat alles wat de Bijbel als wezenlijke historie vermeldt, ook werkelijk alzo geschied is.

Ze besloten het wel niet. Ze lieten het in het midden. Maar dit spreekt dan toch van zelf: als ik iets in het midden laat, geloof ik het niet meer. Wat ik geloof, kan ik niet in het midden laten. Daar liet en sterf ik op.

Te zeggen: ik weet niet recht of het Scheppingsverhaal mythe of historie is, staat dus volkomen gelijk met de belijdenis: voor mij is het geen historie meer.

En of men er nu al later bijvoegde: „toch blijft het mij eeuwige waarheid en zeer bepaaldelijk openbaring Gods”, maakt de zaak natuurlijk nog eer erger dan beter.

Immers, blijkbaar hadden deze onderwijzers dat niet uit hun zelfden, maar gaven ze hiermee slechts een echo op de Schriftbeschouwing van Rothe.

Dit kan men daaraan zien, dat ze woorden bezigten, die niet wel sluiten. „Eeuwige” waarheden, wat zijn dat? Natuurlijk alleen zulke waarheden, die, buiten den tijd en zijn wisseling gelegen, onveranderlijk zijn. Hoe kan nu een „Paradijsverhaal” een eeuwige waarheid zijn, vooral indien men zelf in het midden laat of het mythe dan wel historie zij?

En zoo ook: „zeer bepaaldelijk openbaring Gods”. Wat bedoelen deze heeren daarmee? Met Rothe in de hand, is dat nu te gaan. Maar op zichzelf, wat betekent dat dan? Het Paradijsverhaal wellicht mythe, maar toch zeer bepaaldelijk openbaring Gods? Heeft God dan een mythe geopenbaard als historie? Een openbaring van God dus, iets wat „zeer bepaaldelijk” openbaring is, in onwaren vorm? Onder menschen zou men dit wraken. En dicht ge het dan toe aan God?

Geen wonder dan ook, dat zoo verouderde geloofs heftige wederspraak ontmoeten, en als volstrekt incompatibel met het geheele optreden van een „School met den Bijbel” ten sterkste werden verworpen.

Geen idee, maar feit.

Dr C. Bouma heeft in de inaugurele oratie van Dr M. v. Rhijn o.m. volgende passage getroffen:

„het huwelijk tusschen godsdienst en historie moet in het Christendom onverbrekelijk worden geacht”.

Van verschillende zijden heeft men beweerd, dat het Christendom met de historie niet staat of valt. Vooral onder invloed van wijsgeeren als Kant, Fichte en Hegel. „Het historische kleed is louter symbool, middel om de religieuze waarheid het menselijke bewustzijn binnen te leiden.”

Na hierover verschillende opmerkingen te hebben gemaakt, gaat Prof. Van Rhijn aldus voort: „Wij kunnen hier niet verder op dit probleem ingaan, maar stellen één ding vast en dat is dit, dat wij ons onmogelijk in het woord van Fichte kunnen vinden, volgens hetwelk Christus, als hij weer op deze wereld kwam, onverschillig zou staan tegenover de vraag, of Hij zelf nog genoemd werd, maar alleen zou onderzoeken, of zijn zaak voortgang had. In het Evangelie gaat het niet allereerst om het voorbeeld of om de leer van Christus of om de idee van Christus, maar om Christus zelf. De hoofdzak is niet wat Hij gaf, maar wie Hij was.

Ook dit gedeelte van de rede haalt Dr Bouma aan:

Ideen scheppen daarenboven geen onheiligheid om in heiligheid, zij kunnen zich niet alleen dan doorzetten als ze vleesch en bloed zijn geworden, maar ideeën behoeven onzerzijds altijd een zekere hoogspanning van het denken, om ze te kunnen vasthouden. De verlossende werking van het Evangelie is er echter niet een, die als een bespiegeling boven ons zweeft, of die we min of meer zelf in het leven moeten roepen, zal zij er zijn. De nood, waarna wij naar ons diepste wezen verkeerden, is een feitelijke nood, en in dezen feitelijken nood kan alleen een daad van God ons helpen. Deze daad is volgens historie en geloof beide in Christus verlicht. Het is volbracht.

En ook dezen zin:

„God heeft, werkend en zich ontfermend in Christus, op het allertooft deelgenomen aan ons historisch leven.”

Het laatste zou men mij beter anders zeggen (God heeft „deelgenomen”); ook valt het op, dat Dr v. Rhijn spreekt over de „paradoxie” van het „Evangelisch Godsgehoor”; een uitdrukking, die ons ook onjuist toeschijnt. Maar voorzover Dr v. Rhijn hier een standpunt inneemt, dat tegen de opvatting van vele ethischen ingaat, is wat hij zegt een vooruitgang in zijn kring. Dr Bouma zegt:

Van verschillende zijden roept men in onze dagen, dat de geschiedenis er niet zoo veel toe doet. Het zijn vooral de Rechts-Modernen, die de historie prijsgeven. Aan de idee hebben ze genoeg. Of Christus al Gods Zoon is of niet, komt er niet op aan. Wat Hij heeft gedaan, is van minder belang. Ja, of Hij al dan niet heeft geleefd, geeft tenslotte niet. De Christusidee is het,

waaraan wij ons kunnen vasthouden. Historie kan zonder bezwaar en zonder verlies worden omgezet en opgelost in idee.

Daarom mogen we dezen jongen Professor dankbaar zijn, dat hij op deze absolute noodzakelijkheid der historie zoo sterk den nadruk heeft gelegd.

Dr Geelkerken en de Vrije Universiteit.

Indertijd kwam reeds ter sprake de houding van een gedeelte der vrienden van Dr Geelkerken tegenover de Vrije Universiteit. Thans stelt hij zelf weer de zaak aan de orde. Voordat hij de zijnen tot steun zou willen opwekken, moet de V. U. eerst maar eens enkele vragen categorisch beantwoorden, zoo vindt Dr G. Een opmerking, dat haar handtekening nog steeds staat onder haar statuten schijnt hem alleszins onvoldoende. De vragen, waarop antwoord verwacht wordt, komen hierop neer:

Wil men de medische faculteit herstellen? Wil men een natuurphilosophische faculteit gaan inrichten? Wil men beide? En is het een en ander mogelijk? Is het niet meer waar, wat de heer Colijn indertijd op de jaarvergadering te Leeuwarden betoogd en becijferd heeft, dat de inrichting en onderhouding van een volledige Universiteit ook de geldelijke kracht, om van de wetenschappelijke niet te spreken, van de Gereformeerde volksgroep hier te lande verre te boven gaat? Hier moet klaarheid komen vóór men zich zedelijk verantwoord weet, tot onze menschen te zeggen: breng uw geld maar vast op.

Ik ben ook niet in de geheimen ingewijd, maar zou toch wel me „zedelijk verantwoord weten”, als ik de menschen opwekte tot steun. Ben ik nu heusch zoo grof van gevoel met betrekking tot de zedelijke verantwoordelijkheid? Ja, de zedelijkheid is zwaar te veroveren.

Andere vragen worden gesteld; als volgt:

Zullen de hoogleraren en lectoren, die straks verbonden zullen zijn aan een medische en (of) natuurphilosophische faculteit mannen moeten zijn, die zich „conformeren” aan de Asser besluiten? Dat zou voor de wetenschappelijke beoefening van de geneeskunde en de natuurwetenschappen wel een absoluut troosteloos verscheid openen. Zij n er zelfs wel medici en natuurphilosophen van wetenschappelijk gehalte, die zich daartoe zouden laten vinden?

Even wachten....

Nog een vraag, waarop antwoord wordt verwacht:

Maar is de praktijk nu ook zoo, dat wie niet Asser-Gereformeerd is en hij, van plan is later de van Assen vrij geworden Gereformeerde Kerken als predikant te dienen, nu ook zonder bezwaar zijn wetenschappelijke examens bij deze faculteit kan afleggen en zonder ook maar in iets belemmerd te worden, zijn diploma's kan verwerven van candidaat, doctorandus, enz. in de theologie, ook al verleent men hem dan niet een getuigschrift voor de kerkelijke examens in de Asser Kerken, waar zoo iemand trouwens geen behoefte aan heeft?

Men vertaalt deze passage wel in de gereformeerde spraak.

Het is Dr G. volle ernst:

Een Universiteit te steunen met ons geld, er zelfs groote geldelijke offers voor te brengen, waar een natuurkundige en (of) medische faculteit straks „Assen” zal moeten verdedigen, waar voor onze zonen en broeders geen gelegenheid zou zijn om theologische examens met goed gevolg af te leggen en academische graden te verwerven, waar voor de wetenschappelijke leden onzer Kerken en onze geestverwanten geen plaats zou zijn in de besturende en doceerende colleges, kortom waar wij alleen maar goed zouden zijn om ons geld aan te geven — voor zulk een paria's positie van houthakkers en waterputters zouden wij uit den aard der zaak passen. Wij wachten het antwoord der Universiteit vóór wij het bij de bovengenoemde circulaire gevoegde inschrijvingsbiljet invullen.

Vergis ik me niet, dan is dit artikel van Dr Geelkerken niet naar den zin van Dr Buskes; tenminste als ik de bedoeling van wat hij vroeger schreef, heb gevat. Ook rijst de vraag of al zijn gemeentelieden (het artikel stond in de „Overt. Kb.”) het geheel en al eens zijn met deze redactionele leiding; er behoeven immers ook docenten aan de V. U. toe, die haar uitbreidingsplannen thans reeds steunen, zonder eerst die vragen te hebben gesteld. Als ik het begrijp, werkt hun predikant hun openlijk tegen in hun kerkbode. Want zij zeggen: geeft! En hun predikant zegt: neen, nog niet! Overigens geeft de zaak weer te denken. Als Dr G. nu eens geen antwoord krijgt, of een dat hem niet bevreemdt: wat dan?

Wereldbeeld en Paradijsverhaal.

Reeds eerder gaven we het woord aan Prof. Aalders, die met Dr Schouten in het „Geref. Theol. Tijdschr.” een debat heeft over „wereldbeeld en paradijsverhaal”. Dr Schouten had bezwaar gemaakt tegen de opvatting, die de Asser Synode tegenover Dr Geelkerken handhaafde. Prof. Aalders geeft hem uitvoerig antwoord. Een opmerking lichten we uit het betoog:

Eindelijk komen we toe aan het beroep van Dr Schouten op Idelfonse de Vuippen, Le Paradis Terrestre au troisième Glé, 1925. Dat schijnt voor hem wel het argument te zijn, waarmee hij alle pogingen om de zintuiglijke waarneembaarheid der vier bekende punten te handhaven, als met één slag meent te kunnen verijdelen. Zoowel in zijn bezwaarschrift aan de Synode als in zijn artikel tegen mij, beluistert ik bij het vernemen van deze „zeer gedocumenteerde studie” een klank van stillen triomf in den uitgesproken eisch, dat de

Synode van Assen de daarin voorgedragen beschouwingen had behooren te weerleggen. Echter — met een bekende zeggingswijze van een groot man onder ons, ben ik geneigd hier van een „te vroeg gegrepen triomf” te spreken. Wat toch is het geval? In het geschrift van de Vuippen wordt, ongetuigd met aanhaling van schier onuitputtelijk materiaal, aangetoond dat er in de Joodsche kringen, alsmede bij de kerkvaders, en in de Christelijke kerk tot diep in de Middeleeuwen toe, hoogst eigenaardige voorstellingen bestonden omtrent het Paradijs; men dacht het zich na den val nog voortbestaande en wel buiten deze aarde, in den z.g. derden hemel, waarbij dan nog weer allerlei verschil bestond over de vraag hoe en waar men zich dezen denken moest. Nu meent Dr Schouten dat deze Joodsche, door de kerkvaders gevolgde voorstellingen ongetuigd van invloed zijn geweest op den v o r m, waarin de Paradijsgeschiedenis ons in de H. Schrift medegedeeld is. Maar dan dient toch hierop gelet te worden dat deze voorstellingen, die men aantreft in de apokriefe en pseudepigraphische, alsmede in de rabbinistische literatuur, niet ouder zijn dan op zijn vroegst ± 200 voor Christus, terwijl het Bijbelsch Paradijsverhaal toch zeker wel door een kleine duizend jaar (waarschijnlijk zelfs nog heel wat meer) daarvan gescheiden is. Het is uit historisch oogpunt ongetuigd meer dan bedenkelijk aan te nemen, dat voorstellingen uit zoo laten tijd invloed zouden hebben gehad op den vorm waarin tien eeuwen vroeger een historisch verhaal is te boek gesteld. Bovendien is in aanmerking te nemen, dat de Joodsche literatuur uit de periode rondom den aanvang onzer jaartelling zich kenmerkt door een buitengewoon welige fantasie, die allerlei wonderbaarlijke bijzonderheden en voorstellingen aan de boeken des O. T. heeft vastgeknoot. En Dr Schouten zal er zich nu wel niet meer over verwonderen dat de Gereformeerde exegeten van thans geen reden zien om ernstig rekening te houden met een studie, die het Paradijsverhaal wil zien in het licht van zoo weinig betrouwbare opvattingen uit zoo laten tijd. Zelfs de omstandigheid dat de kerkvaders in deze font vervallen zijn, is nog geen reden voor Gereformeerde exegeten om dit ook te doen.

Beschavingsgeschiedenis.

Uit het „Algemeen Weekbl. v. Chr.-dom en Cultuur”:

Wij lezen in een pas uitgekomen boek van Luc. Wilink, getiteld „Film”:

„In de groote Fransche Film „Le Miracle des Loups” werden verschillende spelers zeer ernstig door wolven verwond en de film heeft dit met afschrikkelijke natuurgetrouwheid weergegeven, doordat de operateur met kwaadaardige koelbloedigheid zijn werk voortzette en niemand de ongelukken te hulp schoot. Het is een afschuwelijk schouwspel, te zien hoe de wolven lappen vleesch scheuren uit het in uiterste doodsangst verwrongen gezicht. Het bloed spuit met kracht uit den mond, ontvleesde handen vormen bloedpoelen in de sneeuw....

Het is het gruwelijkste realisme, wat ik ooit op de film zag” (pag. 34).

En verder:

„De filmongelukken zijn talloos.

Vele filmartisten hebben daarom een dubbelganger in dienst, die precies hetzelfde costume draagt, zoo gelijkend mogelijk geschminkt is en die zijn leven waagt daar waar de held iets extra gevaarlijks moet doen. Zulke gevaren worden in het land der Yankes aanbesteed. Pearl White's dubbelganger sterft na een val van een verhooging. De dubbelganger van William Desmond werd door een trein overreden.” (pag. 36).

Hebben wij nog wel enig recht om vroegere eeuwen „barbaarsch” te noemen?

Mij dunkt, de slavernij is maar kinderspel, vergeleken bij deze geraffineerde wreedheid!

De opmerking is van A. A. v. R.

Netuwsche diakenen in revolutietijd; de armen en het zwijn.

Dr G. Keizer heeft in het archief van Tiel, bijkens zijn mededeeling in de „Geld. Kerkb.” een missive van de diakonie der Herv. Gem. te Tiel ontdekt uit het jaar 1796. Het was, zegt Dr Keizer,

uit den tijd der Revolutie, 't welk ook blijkt uit de betiteling; uit den tijd waaruit het „Patriottenkerkhof” van Tiel dateert met zijn uit historisch oogpunt zoo kenschetsend opschrift: De menscheit door het gezond verstand verlicht, heeft deez' begraaftplaats tot een voorbeeld hier gesticht.

De patriotten lieten de diakenen zitten met de zaak. Ziehier, hoe ze zich eruit redden:

Het is den kerkeraad voorgedragen, dat tot redding der fincieele omstandigheden der Diaconie geen beter fonds was uit te vinden dan een gering armengeld te leggen op de varkens, welke hier ter markt gebragt en verkogt worden — wanneer maar op ijdler jong varken twee stuivers voor de Diaconie-armen gesteld werd, door den koper te betalen, zonde zulks, daar wij hier 's wekelijks eene voorname varkensmarkt hebben, aanmerkelijk dienen kunnen tot ondersteuning der Diaconie-kas.

Op deze wijze zijn de finantiën van het Gasthuis, toen dozelve in vroegere dagen in sobere omstandigheden waren, hersteld geworden door de invordering van twee stuivers voor ijdler Rundveest dat hier op de bestaansmarkt ter verkoop gebragt werd, en de onderwinning heeft geleerd, dat zulks niets tot nadeel der bestaansmarkt heeft toegebragt. Ook zoude door het stellen van zulk een gering armengeld op de varkens, welke hier ter markt gebragt en verkogt worden, geen nieuwheid worden ingevoerd, daar de kopers altijd armengeld bedingen ten laste van den koper, de een minder, de ander meer, doch van welk armengeld de Diaconie dan nooit iets kwam te profiteren en zeer dikwijls in het geheel niets gegeven werd!

Ook word de Burgerij doer stad hierdoor niets ter

waereld bezwaard, omdat bijna alle die varkens van elders ter koop worden ingebracht, en voor het meeste deel door vreemde gekocht worden.

Dat was nog het fraaiste: de Burgery word niets ter waereld bezwaard.

Het document was ondertekend: W. de Roo, J. Post, oud. en J. C. Alberti, diaken.

„Ter navolging” — stond op het kerkhof.

K. S.

Rectificatie. In het voorgaand nummer bladz. 136, te kolom, regel 7 van onderen staat: iets nieuws, lees: niets nieuws.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweetal te:

Hoorn: M. Kizima te Grootegast en D. Ringnail te Leeuwarden.

Beroepen te:

Kollumerpomp: J. B. v. d. Sijp, cand. te Leiderdorp.
Barendrecht: R. van Halsema te Kruiet.
Ede: K. Winkelman te Maastricht.

Aangenomen naar:

Den Haag-West: W. van 't Sant te Watergraafsmeer.

Bedankt voor:

Amsterdam-West: W. H. den Houting te Huizen.
Westbroek: H. J. Heida te Vlaardingen.

Intriede te:

Voorburg: Mr. W. S. de Vries, Tekst: Lukas 14:23.

Cand. F. A. Kauchanius, beroepen predikant te St. Jacobi-Parochie, is na geboden peremptoer examen door de classis Leeuwarden toegelaten tot de bediening des Woords en der Sacramenten.

Da K. Spelstra, pred. der Geref. Kerk te Meeden, heeft zich als medewerker aan het weekblad „Woord en Geest” onttrokken.

De heer D. Nauta, theol. cand., Hoofdracht 75 te IJden, voorheen hulprediker bij de Geref. Kerk van Alphen a. d. Rijn, zal thans na een overtuigd beroep bij om der Geref. Kerken overwegen.

De Kerkeraad der Geref. Kerk van Loppersum heeft bij de Classis Appingedam het volgende voorstel ingediend: Candidaten, welke met gunstig gevolg preparatoir examen hebben afgelegd, zullen gehouden zijn zich uiterlijk na een jaar in de Geref. Kerken beroepbaar te stellen, zullende bij het in gebreke blijven hiervan hun rechten als proponent verliezen.

— Gemengde huwelijken. Rijkens het in het „Kerkblad van de Geref. Kerken van „Gravenhage” voorkomende verslag van de vergadering van den Kerkeraad der Geref. Kerk van Den Haag-West heeft bij de rondvraag een der Kerkeraadsleden de opmerking gemaakt, dat het hem opgevallen is, dat er 25 pct. van de huwelijken gemengd zijn. Hij vindt dit een zaak van grooten ernst en noemt de schadelijke gevolgen voor het welzijn van de Kerk. Zie, moet er eens ernstig aan gedacht worden wat hiertegen te doen is. De praeses, Dr. K. Dijk, onderstrepte dit woord. Hij stelde voor, deze zaak in de wijken te bespreken en de te volgen gedragslijn vast te stellen. Dit werd aangenomen en op een der eerstkomende vergaderingen zal de zaak nader onder oogen worden gezien.

CHR. GEREFORMEERDE KERK.

Tweetal te:

Lisse: J. P. Meijering te Nieuwpoort en S. v. d. Molén te Zierikzee.

Beroepen te:

Hillegom: J. W. van Ree te Schiedam.

Bedankt voor:

Broek onder Akkerwoude en Werkendam: Joh. v. d. Vegt te Doornik.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Beroepen te:

Angderkerke (3e maal): M. Hofman te Krabbendijk.
Bitterkerk: J. Vrijland te Brumse.
Rijssen: J. Fraanje te Bameveld.

VRIJE GEREF. GEMEENTEN.

Beroepen te:

Waddinxveen: H. J. Oostgast te Heselemonde.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Drietal te:

Amsterdam: A. A. Damschmann te Wassenaar, A. D. Meester te Loosdrecht en T. G. van Rossum te Hillegomberg.
Geervliet: J. Baarslag te Melissat, J. H. Schuurman te Stekoven te Spijkensse en C. v. d. Waa te Waarde.
Haarlem: C. M. Luteyn te Apeldoorn, J. A. van Selus te Nijmegen en A. K. Straatsma te Zandvoort.

Beroepen te:

Breda: J. H. H. van Beem te Nieuw-Vennep.
Moerkapelle: J. Henge te Hoogblokland.
Putten: H. Balsem te Utrecht.
Roodeschool: G. C. H. Bos te Hantwerijk.
Serooskerke (Sch.): Kerkwerf en Terkaple: K. G. Kwint, hulprediker te Wemdinge.
Vriezenveen (toez.): J. Kijne te Woudbrugge.
Hilf: H. P. Fortgens te Voorschoten.
Zuilen: A. J. Splinter te Lent.

Aangenomen naar:

Culemborg (toez.): J. H. Klein Wassink te Rotterdam.

„De Reformatie” is door zijn groote oplage HET blad voor **FAMILIE-ADVERTENTIE**. Onze Gereform. kringen gelieven daarmee te rekenen.

KENT GIJ REEDS

DE MAATSCHAPPIJ

Christelijk Sociaal-Economisch Weekblad

?

Hoofredacteur: H. AMELINK

Algemeen Redacteur:

Jhr. Dr. A. M. C. SANDBERG

Met medewerking van vele vooraanstaande personen

Zoo niet, vraag dan nog heden

proefnummers aan de

N.V. DRUKKERIJ EDECEA - HOORN.

Dit geïllustreerd weekblad is het leidend orgaan der Christelijk sociale organisaties in ons land en kost slechts f 1.— per kwartaal.

Het behandelt in hoofdartikelen de sociaal-economische vragen, geeft beschouwingen over de sociale organisaties, laat het licht vallen op arbeids- en bedrijfs-toestanden in eigen kring, bevat een wekelijks financieel-economisch overzicht, een revue „Uit het Maatschappelijk leven”, een verzameling „Pers en Polemieken”, een rubriek „Vrouwenbelangen”, een „Vragenrubriek” enz. In dezen jaargang geeft o.a. Dr. S. O. Los zijn studies over „Karakterisatie van de rijpere jeugd”.

Een zoo goed verzorgd, zoo goedkoop tijdschrift, met zoo rijken inhoud, hoort in elk christelijk gezin thuis.

Vraag nog heden een abonnement of proefnummers aan!

GROEN

ELOUT

MACKAY

KUYPER

LOHMAN

DE VISSER

Van bovenstaande pleitbezorgers van het Christelijk Onderwijs lieten wij **GROOTE PORTRETTE** vervaardigen in koper-diepdruk. De prijs van dit zestal portretten in lijst (buitenmaat 37 x 46 c.m.), verpakt in kist, bedraagt f 30.— inclusief emballage. — Bestellingen kunnen onmiddellijk worden uitgevoerd.

GOES.

OOSTERBAAN & LE COINTRE.

Wilt U eerste klas Muziek hooren, Gratis conversatieles in de moderne Talen ontvangen, Stichtelijke Preeken, enz. hooren, bestelt dan een **RADIO-TOESTEL** bij de Firma BREEBAART & Co. te Rijswijk (Z.-H.)

GEEN ADVERTENTIE

in „DE REFORMATIE” blijft zonder resultaat, omdat zij door **DUIZENDEN** wordt gelezen!!

IN ELK HUIS EEN ORGEL!

Ganzevoort's Orgelhandel

DIEZERSTRAAT 116 — ZWOLLE

heeft steeds in voorraad een groote keuze

ORGELS voor huiskamer, school en lokaal

Prijscuranten en leveringsvoorwaarden gratis op aanvraag

Het Jaarboek van de Gereformeerde Kerken is uitverkocht!

Teneinde aan de vele bestellingen, die nog inkomen, te kunnen voldoen, zullen we een nieuwe oplage ter perse leggen, welke we binnen den kortst mogelijken tijd hopen gereed te hebben.

De prijs van het Jaarboek (384 blz.) is f 0.80, franco per post f 0.94.

Goes.

OOSTERBAAN & LE COINTRE.

DOELMATIGE RECLAME VERGROOT DEN OMZET!!

DE REFORMATIE

biedt een uitgezochte gelegenheid tot het maken van reclame onder koopkrachtig publiek

Vraag nog heden voorwaarden bij abonnement

?? WAAROM ??

GEEN ADVERTENTIE VAN U OP DEZE PLAATS?

Uw succes ware verzekerd!!

W. A. HOUTMAN & Co. - SCHIEDAM -

SINGEL 116
TEL. 68871.

PIANO's - AUTOPIANO's - ORGELS

van hoogst SOLIDE uitvoering en BEKENDE MERKEN. — Vraagt prijzen en condities — Franco levering. Schriftelijke garantie. — STEMMEN — REPAREREN — VERHUREN — INRULEN.

Verschenen:

LOURENS INGELSE

Een episode uit het geestelijk leven op Walcheren omstreeks 1780

door A. JANSE

hoofd Chr. School Biggekerke.

Prijs f 0.60, franco p. p. f 0.64.

Alom verkrijgbaar in den

Boekhandel en na ontvangst

v. h. bedrag bij de Uitgevers

Oosterbaan & Le Cointre - Goes.

DOOF?

DE EENIGE AFDOENDE OPLOSSING tegen doofheid is de Acousticon, 10 d. prof. Schrijft beden. Deuzenden dankbet. American Acousticon Comp., Nw. Plein 34, Arnhem

DE GOEDE TUDING

Gereform. Evangelisatie-Blad. Hoofredacteur Dr. P. Noms.

De verspreiding van „De Goede Tuding” brengt geen financiële lasten mede.

Men vrage inlichtingen en proefnummers bij den Uitgever W. D. MEINEMA, Delft.

DE PIANO- EN ORGELHANDEL D. A. RIPPEN

Piet Heinstraat 42

DEN HAAG

levert U een prachtig instrument in elk genre voor billijken prijs.

De School met den Bijbel

Weekblad voor het Christelijk Onderwijs.

24e Jaargang — Abonnementsprijs f 1.10 per kwartaal.

Commissie van Redactie:

A. JONKMAN, J. LENS, H. J. EMOUS en A. J. DREWES.

Met medewerking van vele vooraanstaande personen op het gebied van het Christelijk Onderwijs.

Bevat o. a. ook een rubriek „Voor de Onderwijzers” onder redactie van CONSTANCE.

Onderwijzers, Onderwijzeressen, Bestuursleden,

indien gij nog geen lezer zijt van „De School met den Bijbel”, wil dan eens enkele nummers ter kennismaking bij ons aanvragen.

DE UITGEVERS:

GOES. OOSTERBAAN & LE COINTRE.

DISSERTATIE

Wie een Dissertatie wil laten drukken, verzuime niet model en prijs aan te vragen ter drukkerij van

OOSTERBAAN & LE COINTRE

GOES

Uitgave van OOSTERBAAN & LE COINTRE - GOES

Kerk en Rijkere Jeugd

EEN WOORD TOT OPWEKKING EN VOORTVAREN

DOOR

DS B. A. KNOPPERS TE AMSTERDAM.

TWEDE DRUK

In een vijftal hoofdstukken behandelt de Schrijver:

- I. De nood der Rijkere Jeugd.
- II. Oorzaken van den nood der Rijkere Jeugd.
- III. De taak welke de Jeugdvereniging heeft te verrichten.
- IV. De taak, welke de Kerk heeft te vervullen.
- V. Samenwerking en contact tusschen Kerk en Vereniging.

De prijs dezer brochure, groot 48 bladz. royaal 80, is gesteld op f 0.50 per ex. Verkrijgbaar bij den Boekhandel, of, na inzending van het bedrag, bij de Uitgevers.